

EUROPA KRIJGT ZIJN OUDE VORMEN TERUG

De troonsafstand van Napoleon stelde een einde aan meer dan twintig jaar oorlogvoering, maar bracht het geweldige probleem van de herindeling van Europa.

Het Verdrag van Parijs regelde weinig meer dan de onmiddellijke toekomst van Frankrijk. De Europese heersers vreesden vóór alles dat de Franse democratische gedachten, die nooit geheel uit het oog waren verloren, zelfs niet toen Frankrijk een keizerrijk was geworden, opnieuw het hele vasteland zouden overspoelen. De voor de hand liggende manier om dit te verhinderen, scheen het herstel van de monarchie te zijn.

Lodewijk XVIII, een broer van Lodewijk XVI, werd op de Franse troon geplaatst. Frankrijk moest de veroverde gebieden teruggeven, maar men vroeg geen enkele schadeloosstelling en evenmin moest Frankrijk de kunstschaten teruggeven, die de troepen van Napoleon uit zoveel landen hadden weggehaald.

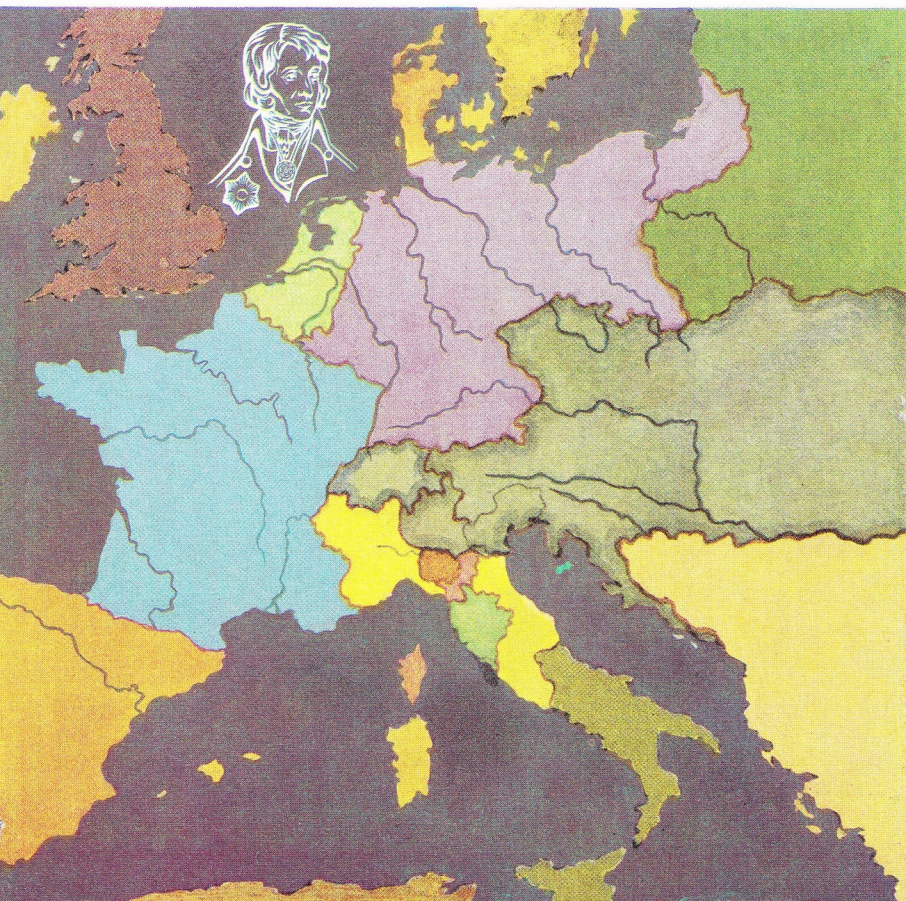
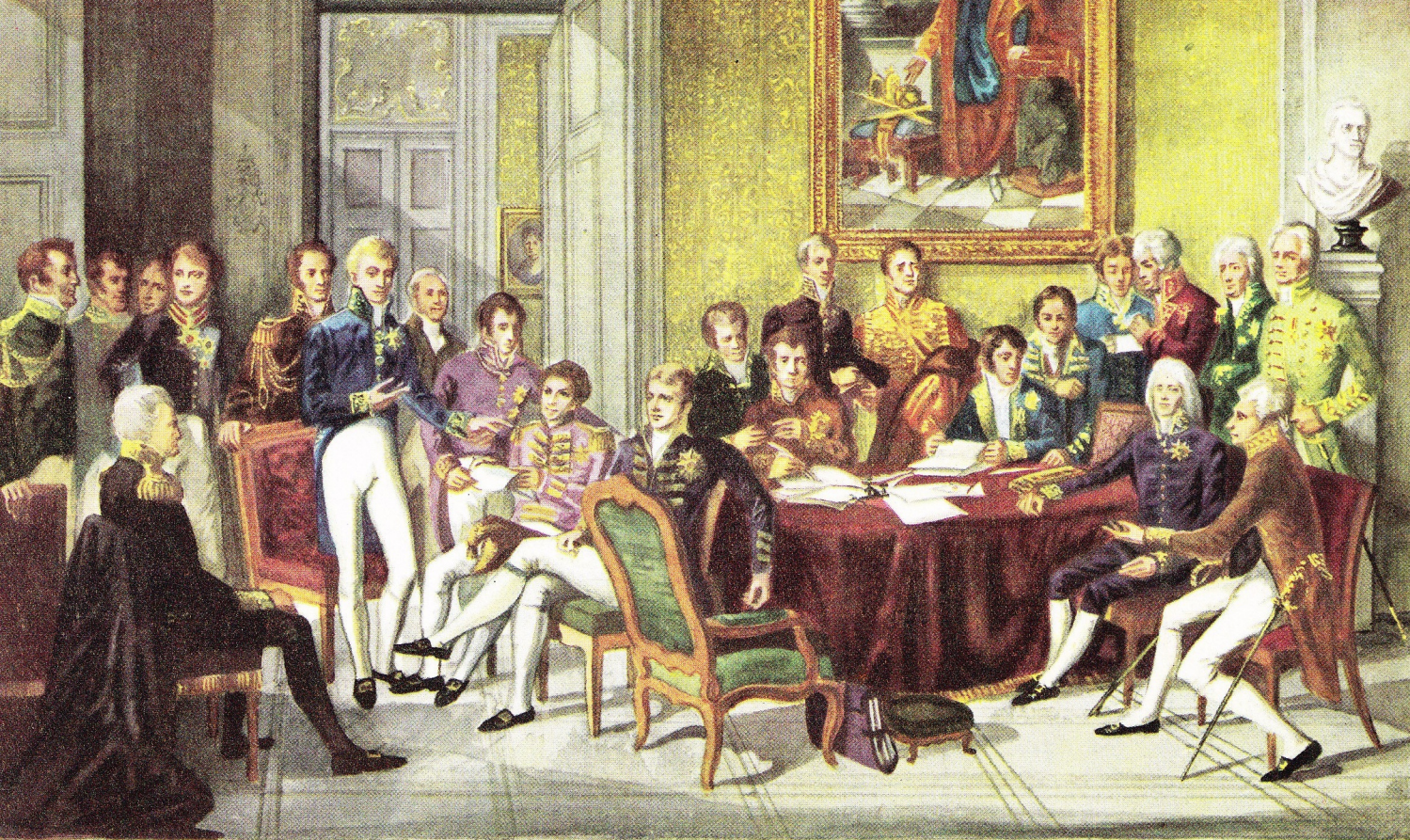
Het ingewikkelde probleem van de herindeling van het overige Europa werd overgelaten aan het Congres van Wenen, dat in de herfst van het jaar 1814 bijeenkwam. Daar bespraken koningen en keizers, staatslieden en aristocraten dit bijzonder ingewikkelde vraagstuk in een atmosfeer van vrolijkheid en verkwisting. Voor hen was de bijeenkomst eerder een gelegenheid tot amusement dan tot denkwerk. De gedachte aan het feit dat gewone lieden op de één of andere wijze zeggenschap zouden hebben in de manier waarop men ze regeerde, hadden zij met Napoleon verbannen. De klok kon worden teruggedraaid tot de tijd, toen alleen geboorte en rijkdom in tel waren. De deelnemers aan het congres hadden dus genoeg reden om te eten, te drinken, vrolijk te zijn en vooral om te dansen. De drie mannen die het Congres van Wenen beheersten, waren de Oostenrijker Metternich, later bekend als "de Meester van Europa", Talleyrand, de sluwe Franse staatsman die in het verleden achtereenvolgens verscheidene andersgezinde regeringen trouw had gezworen, en Castlereagh, de Ierse edelman die Engeland vertegenwoordigde. Talleyrand en Metternich wilden alles op wettige wijze regelen: ze beweerden dat de manier om vast te stellen hoe een land zou worden geregeerd, bestond in het opsporen van de erfgenaam van de laatste wettige vorst

en hem het land over te maken, zonder daarbij de denkbeelden van de inwoners in aanmerking te nemen. Men was het erover eens, dat Frankrijk gevaarlijk sterk was geworden en dat er bufferstaten langs zijn grenzen moesten komen.

Nog voordat de beraadslagingen en danspartijen te Wenen geëindigd waren, kwam het nieuws, dat Napoleon van Elba was ontsnapt en in Frankrijk was geland. De legers die onder maarschalk Ney werden uitgezonden om hem tegen te houden, maakten gemene zaak met de "kleine keizer" en op 20 maart hield Napoleon in de Tuilerieën zijn triomfantelijke intocht. Maar de Europese heersers, te Wenen vergaderd, hadden tegen hem reeds een nieuw en machtig bondgenootschap gesloten. Op 18 juni 1815 werd het leger van Napoleon dat naar Brussel marcheerde, verslagen door Britse, Nederlandse en Duitse troepen onder Wellington, krachtig geholpen door een Pruisisch leger onder Blücher. Napoleon moest opnieuw afstand doen van de troon en ditmaal werd hij voor de rest van zijn leven naar het eiland Sint-Helena verbannen.

Deze merkwaardige episode beïnvloedde degenen die te Wenen aan het verdrag werkten nauwelijks. Toch werd Frankrijk nu verplicht, een grote schadeloosstelling te betalen, een bezettingsleger toe te staan en de kunstschaten die het had geplunderd, terug te geven. Voor het overige ontving Oostenrijk Lombardije, Venetië en Tirol. Pruisen kreeg zijn gebieden in het Rijnland en zijn oorspronkelijk deel van Polen terug, waarbij het ook nog noordelijk Saksen verwierf. Rusland kreeg Finland van Zweden, terwijl het hertogdom Warschau een grondwettelijk koninkrijk werd, dat van de tsaar afhing. Noorwegen werd van Denemarken losgemaakt en aan Zweden gegeven. Nederland en België werden (slechts voor vijftien jaar, zoals later zou blijken) onder één vorst verenigd. Duitsland zou bestaan uit een losse federatie van negenendertig staten, waarvan Oostenrijk het presidentschap zou waarnemen. De Zwitserse onafhankelijkheid werd gewaarborgd; en in Spanje, Toscane, Sardinië en de Italiaanse pauselijke staten werden de oude regerende vorstenhuizen in ere hersteld. Koloniën en de waardevolle handels- en zeevaartposten, waaronder Malta, Kaap de Goede Hoop, Mauritius en Ceylon, kwamen aan Engeland.

Boven : Het Congres van Wenen (Talleyrand als tweede van rechts, zittend ; Metternich staande, aan de linkerkant; Wellington eveneens staande, uiterst links). **Onder links :** Europa in 1815. **Onder rechts :** Troonsafstand van Napoleon te Fontainebleau.

Le congrès de Vienne

La Restauration

L'abdication de Napoléon met fin à vingt années de guerre, mais elle soulève un problème ardu : qui va régner en France ?

Les puissances monarchiques de l'Europe craignent que les idées nouvelles qui ont cours en France se répandent partout. Le meilleur moyen d'empêcher cette propagation, c'est de revenir à la situation antérieure à la Révolution : on restaure la monarchie, et Louis XVIII, frère de Louis XVI, monte sur le trône (voir page 136).

Le soin de refaire l'Europe incombe au congrès de Vienne (1814). Empereurs et rois, hommes d'État et aristocrates discutent dans une atmosphère joyeuse. L'idée absurde que l'homme de la rue pût avoir son mot à dire dans le gouvernement avait disparu avec Napoléon.

Et on dansait à Vienne quand parvint la nouvelle que Napoléon avait débarqué et marchait sur Paris.

Le maréchal Ney, chargé d'arrêter l'empereur, se range à ses côtés ; le 20 mars, Napoléon entre triomphalement aux Tuileries. Mais son nouveau règne ne devait durer que cent jours.

Le 18 juin 1815, Napoléon est battu à Waterloo par les Anglais de Wellington et les Prussiens de Blücher. Il se voit forcé d'abdiquer une seconde fois. Conduit à Sainte-Hélène, petite île en plein océan Atlantique, il devait y mourir après six ans de captivité.

Le congrès de Vienne, à nouveau réuni, s'appliqua à refaire l'Europe de l'Ancien Régime. La France retrouva ses frontières de 1789. L'Autriche récupéra la Lombardie, la Vénétie et le Tyrol. La Prusse agrandit ses anciens territoires du Rhin et reçut en plus le nord de la Saxe. La Russie reçut le duché de Varsovie et garda la Finlande, enlevée à la Suède. En compensation, la Suède reçut la Norvège, au détriment du Danemark, qui fut ainsi puni de sa fidélité à Napoléon. Hollande et Belgique furent réunies sous un seul souverain. Les États d'Allemagne formèrent une confédération présidée par l'Autriche. La neutralité de la Suisse fut reconnue. Les anciennes dynasties furent restaurées en Espagne et en Italie. L'Angleterre gagna de nouvelles colonies : Ceylan, le Cap, Malte, l'île Maurice...

Les grandes puissances crurent restaurer par là l'équilibre européen.

Deux diplomates prirent une part prépondérante au congrès de Vienne. Le chancelier autrichien Metternich y travailla au maintien de la suprématie autrichienne et au renforcement de l'absolutisme. Il sera pendant trente-quatre ans l'arbitre de l'Europe. Talleyrand, souple, opportuniste, sut manœuvrer habilement pour sauvegarder les intérêts de la France.

En haut : le congrès de Vienne. Talleyrand est le second personnage assis, à partir de la droite. Metternich, en habit bleu, est debout à gauche. Wellington, le vainqueur de Waterloo, est le dernier personnage à gauche.

En bas, à gauche : carte de l'Europe après le congrès de Vienne.

En bas, à droite : scène de la première abdication de Napoléon à Fontainebleau, avant le départ pour l'île d'Elbe. Il fait ses adieux aux grenadiers de la Vieille Garde.

Globerama

HISTOIRE DES CIVILISATIONS MENS EN WERELD, VROEGER EN NU

CASTERMAN

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New York)
danois (Munsgaard Scandinavisk Bogforlag)
finlandais (Munsgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex)
suédois (Munsgaard)

2e édition, 1964

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Art © 1959 by Esco, Anvers

Text © 1963 by Casterman, Paris

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.